

ECT aktualitātes: 2025. gada maijs

A. Lielās palātas nolēmumi

Pārskata periodā nav pieņemti.

B. Būtiskākie palātu nolēmumi

2. [Sadomski v. Poland](#)

Pieteikums Nr. 56297/21, 2025. gada 9. maijs

Tiesas process par personas nevirzīšanu tiesneša amatam pārkāpj tiesības uz pieeju tiesai

Lieta ir saistīta ar konstitucionālo krīzi tiesu varas jomā Polijā. Eiropas Cilvēktiesību tiesa (turpmāk – ECT) jau vairākkārt ir izteikusies par jautājumiem, kas saistīti ar Polijā īstenotajām tiesu reformām (*sk., piemēram, lietu [Advance Pharma sp. z o.o v. Poland](#)*).

Izskatāmajā lietā pieteicējs ir tiesnesis, kurš 2018. gadā pieteicās uz tiesneša vietu Polijas Augstākās tiesas Civillietu departamentā. Nacionālā tieslietu padome (*National Council of the Judiciary*), kas ir atbildīga par tiesnešu kandidātu virzīšanu un kas bija izpelnījies gan nacionālu, gan starptautisku kritiku par tās locekļu iecelšanas kārtību, pieteicēja kandidatūru noraidīja. Pieteicējs šo lēmumu pārsūdzēja Augstākajā administratīvajā tiesā. Augstākā tiesa pieņēma pagaidu noregulējumu, apturot Nacionālās tieslietu padomes lēmumu, ar kuru Civillietu departamenta tiesneša amatam tika virzīti 7 tiesneši, bet 20 tiesneši, tostarp pieteicējs, tam netika virzīti. Neskatoties uz pagaidu noregulējumu, Polijas prezidents iecēla amatā Nacionālās tieslietu padomes virzītos kandidātus. Turklāt laikā, kamēr pieteicējs Nacionālās tieslietu padomes lēmumu apstrīdēja Augstākajā administratīvajā tiesā, tika pieņemti grozījumi tiesību normās, kuru mērķis bija liegt iespēju personām iesniegt sūdzības par Augstākās tiesas tiesnešu iecelšanu amatā (tostarp attiecinot šos grozījumus uz sūdzībām, kas tiesā bija iesniegtas jau pirms grozījumu stāšanās spēkā). Augstākā tiesa pieteicēja lietā pieņēma spriedumu, kas citstarp balstījās Eiropas Savienības Tiesas spriedumā izteiktajās atziņās par to, ka Nacionālā tieslietu padome tiesnešu iecelšanas amatā procesā nav neatkarīga no likumdevējvaras un izpildvaras. Tāpat Augstākā tiesa norādīja, ka grozījumi tiesību normās, kas pēc būtības liedz tiesas pārbaudi attiecībā uz tiesnešu iecelšanu amatā Augstākajā tiesā, neatbilst Eiropas Savienības, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) un nacionālajiem standartiem, kā arī tie bija vērsti uz to, lai nepieļautu tiesas kontroli pār tieši konkrēto lēmumu nevirzīt amatam vairākus kandidātus. Līdz ar to tā šos grozījumus nepiemēroja. Tomēr Augstākā tiesa uzsvēra, ka tās spriedums nekādā veidā nerada sekas attiecībā uz aktu, ar kuru Polijas prezidents iecēla amatā konkrētos tiesnešus, pamatojoties uz Nacionālās tieslietu padomes rekomendāciju.

Pieteicējs savā sūdzībā ECT norādīja uz Konvencijas 6. panta 1. punkta (pieeja tiesai) pārkāpumu, proti, ka nacionālās tiesas veiktās pārbaudes apjoms bijis nepietiekams un nevarēja nodrošināt efektīvu viņa tiesību aizsardzību.

Lai izvērtētu, vai konkrētajā gadījumā ir piemērojams Konvencijas 6. panta 1. punkts tā civiltiesiskajā aspektā, tiesa izvērtēja tās judikatūrā nostiprinātos kritērijus 1) vai tādas tiesības, uz kurām atsaucas pieteicējs, pastāv; 2) vai šīs tiesības ir civilas konkrētās Konvencijas normas izpratnē; 3) vai pastāv reāls un nopietns strīds par šīm tiesībām (tiesvedības rezultātam ir jābūt izšķirošam attiecībā uz strīdus tiesību). ECT secināja, ka pieteicējam bija no Polijas normatīvajiem aktiem izrietošas tiesības uz vienlīdzīgu piekļuvi amatam valsts dienestā (tiesneša amatam). Valdība, piemērojot lietā [*Vilho Eskelinen and Others v. Finland*](#) izvirzītos kritērijus, norādīja, ka šīs pieteicēja tiesības nav civilas tiesības Konvencijas 6. panta izpratnē, jo tiesības, pirmkārt, nav civilas, ja valsts savos nacionālajos tiesību aktos ir skaidri izslēgušas piekļuvi tiesai attiecībā uz konkrēto amatu. ECT šim argumentam nepiekrīta, norādot, ka brīdī, kad tika izsludināta pieteikšanās tiesneša amatam, Polijas normatīvie akti ļāva ar to saistītus lēmumus pārsūdzēt Augstākajā tiesā, bet grozījumi stājās spēkā tikai pēc tam, kad pieteicējs jau bija pieteicies amatam. Visbeidzot, tiesa norādīja, ka tas, vai pastāv reāls un nopietns strīds par šīm tiesībām un vai tiesvedībai ir bijis izšķirošs saturs, sasaucas ar lietas izvērtējumu pēc būtības.

Pievēršoties lietas izskatīšanai pēc būtības, ECT atkārtoja lietā *Advance Pharma sp. z o.o v. Poland* izdarītos secinājumus, norādot, ka tas, ka 1) tiesnešu izvirzīšanas procesu veica Nacionālā drošības padome, kas nav neatkarīga no likumdevējvaras un izpildvaras; 2) likumdevējs ir iejaucies tiesas pārbaudē pār Nacionālās tieslietu padomes lēmuma tiesiskumu; 3) Polijas prezidents iecēlis amatā tiesnešus, neraugoties uz pagaidu noregulējumu, norāda uz klaju tiesiskuma principa ignorēšanu. Papildus šajā lietā tiesa ņēma vērā arī to, ka Nacionālā drošības padome bija vilcinājusies ar pieteicēja sūdzības nosūtīšanu, bet savu lēmumu par kandidātu virzīšanu paralēli nosūtījusi prezidentam, tādējādi arī cenšoties liegt personām, kas netika virzītas tiesneša amatam, piekļuvi tiesai.

Viss minētais norāda uz to, ka gan pagaidu noregulējums, gan galu galā Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta spriedums bija neefektīvi, lai novērstu pieteicējam nodarīto kaitējumu, tādējādi šiem nolēmumiem atņemot jebkādu praktisku nozīmi. Līdz ar to ECT secināja, ka šādā situācija, kad valsts būtībā ir veikusi darbības, lai liegtu tiesas uzraudzību pār pieteicēja sūdzību, nacionālo tiesu nolēmumu neefektivitāte nevar būt pamats, lai atzītu, ka nacionālā tiesvedība nebija izšķiroša attiecībā uz strīdus tiesībām (vienlīdzīgu piekļuvi tiesneša amatam).

Tādējādi ECT nosprieda, ka attiecībā uz tiesas kontroles apjomu konkrētajā lietā ir noticis Konvencijas 6. panta 1. punkta pārkāpums.

C. Nolēmumi lietās pret Latviju

1. Lazdiņš v. Latvia

Pieteikums Nr. 15041/16, 2025. gada 13. maijs

Persona zaudē cietušā statusu, nelūdzot Satversmes tiesu atzīt tiesību normu par spēkā neesošu ar atpakaļvērstu spēku

Pieteicējam bija piešķirta speciālā atļauja pieejai valsts noslēpumam. Darba strīda rezultātā vēlāk pieteicējam šī atļauja tika anulēta. Atbilstoši tajā brīdī spēkā esošajām tiesību normām pieteicējs lēmumu par atļaujas anulēšanu pārsūdzēja Satversmes aizsardzības biroja direktoram, kurš to noraidīja, savukārt šo lēmumu pieteicējs pārsūdzēja ģenerālprokuroram, kurš arī lēma par sūdzības noraidīšanu. Ģenerālprokurora lēmums nebija pārsūdzams. Pieteicējs vērsās Satversmes tiesā, lūdzot atzīt normu, kas liedz pārsūdzēt ģenerālprokurora lēmumu, par neatbilstošu Satversmei. Satversmes tiesa ar spriedumu lietā Nr. 2016-06-01 minēto normu atzina par neatbilstošu Satversmes 92. pantam un spēkā neesošu no brīža nākotnē. Satversmes tiesa nelēma par normas atzīšanu par spēkā neesošu attiecībā uz pieteicēju no viņa pamattiesību aizskāruma rašanās brīža, jo pieteicējs šādu lūgumu nebija ietvēris savā konstitucionālajā sūdzībā.

Sūdzībā ECT pieteicējs norādīja, ka ir tikušas pārkāptas viņam Konvencijas 6. panta 1. punktā (tiesības uz taisnīgu tiesu) ietvertās tiesības.

ECT savā lēmumā izvērtēja valdības argumentu par to, ka pieteicējs ir zaudējis savu cietušā statusu Konvencijas 34. panta izpratnē. Tiesa norādīja, ka tas vien, ka attiecībā uz personu ir pieņemts labvēlīgs nolēmums, pats par sevi vēl nenozīmē, ka persona ir zaudējusi savu cietušā statusu. Proti, kā nostiprināts tiesas judikatūrā, ir jāizpildās šādiem kritērijiem: 1) valsts ir skaidri vai pēc būtības atzinusi Konvencijas pārkāpumu; 2) valsts ir sniegusi atbilstošu atlīdzinājumu.

Tiesa norādīja, ka pirmais kritērijs ir izpildījies, jo Satversmes tiesa pēc pieteicēja konstitucionālās sūdzības bija pieņēmusi pieteicējam labvēlīgu spriedumu, kurā atzina, ka apstrīdētā norma viņam būtībā liedza piekļuvi tiesai. Attiecībā uz otro kritēriju, lai gan pieteicējs bija norādījis, ka, pat ja būtu lūdzis Satversmes tiesu atzīt normu par spēkā neesošu ar atpakaļvērstu spēku, Satversmes tiesa to nebūtu darījusi, ECT ņēma vērā to, ka Satversmes tiesas judikatūrā ir vairāki piemēri, kad tā attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju konkrētā lietā normu ir atzinusi par spēkā neesošu ar atpakaļvērstu spēku. Tādējādi ECT nerada pamatu tam, kāpēc pieteicējs šādu lūgumu nebija izteicis. Attiecīgi ECT pārbaudīja, vai tad, ja pieteicējs būtu izteicis šādu lūgumu, pastāvētu iespēja, ka valsts sniegtu atbilstošu atlīdzinājumu viņa tiesību pārkāpumam. Tiesa norādīja, ka, lai gan normas atzīšana par spēkā neesošu pati par sevi neatceļ attiecībā uz personu pieņemtu lēmumu, tas tomēr ir apstāklis, kas ļauj personai lūgt atjaunot tiesvedību lietā, un šajā tiesvedībā nacionālajām tiesām Satversmes tiesas spriedums un tajā ietvertā normu interpretācija būtu saistoša. Līdz ar to ECT secināja, ka, ja pieteicējs būtu izmantojis savas tiesības lūgt atzīt apstrīdēto normu par spēkā neesošu ar atpakaļvērstu spēku attiecībā uz viņu, tas būtu varējis viņam nodrošināt atbilstošu atlīdzinājumu.

Ņemot vērā, ka bija izpildījušies abi kritēriji cietušā statusa zaudēšanai, ECT pieteicēja sūdzību noraidīja.

[2. Lembergs v. Latvia](#)

Pieteikums Nr. 3613/19, 2025. gada 6. maijs

Tiesības lūgt procesa virzītājam pārbaudīt, vai valsts amatpersona ar izteikumiem nav pārkāpusi nevainīguma prezumpcijas principu – nacionālais tiesību aizsardzības līdzeklis

Pieteicējs vērsās ECT par iespējamo Konvencijas 6. panta 2. punkta (nevainīguma prezumpcija) pārkāpumu. 2012. gadā televīzijas raidījumā risinājās diskusija starp pieteicēju un tā brīža vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministru, kurš bija iesācis procesu par pieteicēja atstādināšanu no Ventspils pilsētas domes priekšsēdētāja amata. Konkrētais ministrs tiešraides laikā vairākkārt izteica replikas par pieteicēju, citstarp norādot, ka pieteicējam ir jāsaņem taisnīgs sods, ka zaglim ir jāsež cietumā, ka pieteicējs savu "nesodāmību" pērkot par nodokļu maksātāju naudu. Pieteicējs vērsās vispārējās jurisdikcijas tiesā, pieprasot uzlikt pienākumu ministram minētos izteikumus, kas bijuši goda un cieņu aizskaroši, atsaukt, kā arī atvainoties un samaksāt kompensāciju par nemantisko kaitējumu. Tiesvedība beidzās ar Senāta lēmumu par pieteicēja sūdzību, ar kuru Senāts atteicās ierosināt kasācijas tiesvedību, un attiecīgi spēkā stājās Rīgas apgabaltiesas spriedums, ar kuru pieteicēja pieteikums tika noraidīts.

ECT vērtēja, vai pieteicējs konkrētajā lietā ir izsmēlis nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus. Tiesa norādīja, ka civilprocesā, kas tika uzsākts pēc pieteicēja pieteikuma par viņa goda un cieņas aizskārumu, tiesas uz šo lietu skatījās tieši no šī aspekta. Lai gan pieteicējs citstarp bija atsaucies arī uz nevainīguma prezumpcijas principu, tas nebija viņa pieteikuma pamats. Tiesa norādīja, ka nav pietiekami, ka persona neveiksmīgi cenšas izsmelt kādu citu tiesību aizsardzības līdzekli, kas varētu atcelt apstrīdēto pasākumu citu iemeslu dēļ, kas nav saistīti ar argumentiem par iespējamo Konvencijā ietvertu tiesību pārkāpumu.

ECT norādīja, ka konkrētajā lietā pieteicējam pastāvēja cits nacionālais tiesību aizsardzības līdzeklis, ko pieteicējs nebija izsmēlis, proti, Kriminālprocesa likuma 19. panta ceturtajā daļā paredzētās tiesības (*sk. arī [Rimšēvičs v. Latvia \(dec.\)](#)*), ja valsts amatpersona, kas nav kriminālprocesā iesaistītā persona, ar publisku paziņojumu ir izteikusies par personas vainīgumu, vērsties pie procesa virzītāja ar motivētu iesniegumu, lūdzot izvērtēt, vai konkrētajā situācijā ir noticis nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpums. Šādā gadījumā procesa virzītājs (kas pieteicēja gadījumā konkrētajā brīdī bija tiesa) varētu publiski informēt par šā principa pārkāpumu, kā arī nosūtīt iesnieguma kopiju izvērtēšanai institūcijai, kura varētu lemt par amatpersonas atbildību. Tiesa arī vērsa uzmanību, ka Kriminālprocesa likuma grozījumi, ar kuriem šādas tiesības tika paredzētas, stājās spēkā divus mēnešus pirms pieteicēja vērsšanās ECT. Turklāt, ņemot vērā, ka kriminālprocess joprojām turpinās un 19. panta ceturtajā daļā paredzētajām tiesībām nav termiņa ierobežojuma, pieteicējs šīs tiesības joprojām var izmantot. Ja tiktu konstatēts, ka ir noticis nevainīguma prezumpcijas principa pārkāpums, pieteicējs attiecīgi arī varētu vērsties tiesā civiltiesiskā kārtībā, lūdzot kompensāciju.

Līdz ar to tiesa secināja, ka pieteicējs nav izsmēlis nacionālos tiesību aizsardzības līdzekļus un viņa sūdzība ir noraidāma.

D. Komunicētās lietas pret Latviju

Pārskata periodā nav.

E. Izpildes lietas pret Latviju

Pārskata periodā nav.